

PROF. DR. ALİ YAKICI ARMAĞANI GAZİ'DE KIRK YIL

Editörler

Prof. Dr. Hamiye DURAN

Doç. Dr. Rabia Gökçen KAYABAŞI

Doç. Dr. Tuğçe ERDAL

PROF. DR. ALİ YAKICI ARMAĞANI
GAZİ'DE KIRK YIL

Editörler:

Prof. Dr. Hamiye DURAN

Doç. Dr. Rabia Gökçen KAYABAŞI

Doç. Dr. Tuğçe ERDAL

Editör Yardımcıları:

Öğr. Gör. Dr. Esra ALKAN

Arş. Gör. Zekeriya MERDİN

Akçağ Yayınları: 1847

Armağan Kitaplar: 12

ISBN

978-605-342-907-4

1. Baskı / Ankara 2024

Kültür Bakanlığı Yayıncılık Sertifika No: 44397

İçeriği ile ilgili tüm hukuki sorumluluk editörlerine aittir.

© Akçağ Yayınları 2024

Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak Akçağ Yayınları'na aittir. İzinsiz kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

Baskı: Korza Basım Sn.

Yenice Mah. Çubuk Yolu

No.: 3 Esenboğa / Ankara

AKÇAĞ BASIM YAYIM PAZARLAMA A.Ş.

Saraykent Sanayi Sitesi, Saray Mah. 52. Sok. No:23

Kahramankazan - ANKARA

Tel. 0312 432 17 98-433 86 51

Fax. 0312 432 28 52

www.akcag.com.tr

akcag@akcag.com.tr

**PROF. DR. ALİ YAKICI ARMAĞANI
GAZİ'DE KIRK YIL**

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	15
Prof. Dr. Ali Yakıcı'nın Öz Geçmişi	17
Öğr. Gör. Dr. Esra ALKAN	

SEVENLERİNDEN HATIRALAR • 49

Ali Bey ile Otuz Sekiz Yıl	51
Halise YAKICI	
Babam Prof. Dr. Ali Yakıcı	53
Selcen YAKICI TOPBAŞ	
Kelimelerin Yolculuğundan Hayat Yolculuğuna: Prof. Dr. Ali Yakıcı	55
Selenay YAKICI	
Babama	57
Sencer YAKICI	
Ali Adı Etrafında Kısa Bir Dolaşma	59
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU	
Hocam Prof. Dr. Ali Yakıcı	75
Prof. Dr. Dilek ERGÖNENÇ	
Gizli Âşık	77
Prof. Dr. M. Fatih KİRİŞÇİOĞLU	

ÂŞIKLARIN DİLİNDEN ALİ YAKICI • 79

Prof. Dr. Ali Yakıcı-I	81
Âşık Yakup TEMELİ	
Prof. Dr. Ali Yakıcı-II	83
Âşık Yakup TEMELİ	

Ali Yakıcı	85
Songül Mahperi IRMAK	

BASIN DÜNYASINDA ALİ YAKICI • 87

Kültürel Mirasımızı Dünyaya Tanıtan Öncü İsim	89
Mehmet YARDIMCI	
Prof. Dr. Ali Yakıcı'nın Öğrenciliği ve Hayatına Yön Veren Hocaları	93
Dr. Öğr. Gör. Zehra BAYIR	
Prof. Dr. Ali Yakıcı'nın Konya Basını ve Diğer Gazetelerdeki Yazılarından Seçmeler	105
Dr. Hatice SARGIN	
Prof. Dr. Ali Yakıcı'nın Görsel Otobiyografik Belleği	119
Ayşe UĞURELİ	

MAKALELER • 137

Türk Yazı Dili ve Lehçelerini Araştırmanın İlmî-Metodolojik Ön Şartları	139
Prof. Dr. Ahmet B. ERCİLASUN	
Türkiye'de İlk Defa Başkent Üniversitesi Ali Şir Nevâyî Araştırma ve Uygulama Merkezi Kuruldu	143
Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL	
Namık Kemal ve Yenyüzyılda Değişen Anlamlar, Değerler ve Kurallar Bütünü'nün Üslubu	155
Prof. Dr. Umay TÜRKEŞ GÜNAY	
Eleştirel Düşünce Geleneğini Sürdürmek: Aşık Sanatında Eleştirel Yaklaşım	161
Dr. Öğr. Üyesi Erdem AKIN	
Kastamonulu Âşık Fevzi'nin "Ermenilerin Osmanlı Bankası Baskını" Destanı	179
Prof. Dr. Eyüp AKMAN	

Şamanizm ve Günümüz Âşıklık Geleneğine Yansımaları.....	189
Prof. Dr. Bülent ARI, Tolga AKKUYU	
Ankara ve Ankara Kültürüne Dair Bir Eser: Ankara Vilâyeti.....	199
Doç. Dr. İbrahim Ethem ARIOĞLU	
Masal Araştırmalarının İzahlı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme	209
Prof. Dr. Abdulselam ARVAS	
Seherin İncisi Şebnem	221
Prof. Dr. Yaşar AYDEMİR	
Geleneksel Türk El Dokuma Yaygılarında Kullanılan Motiflerde Kadın ve Erkek İmgeleri.....	233
Dr. Öğr. Gör. Tevhide AYDIN	
Sözlü Gelenek Bağlamında Güney Azerbaycan Destancı Âşıklarından Âşık Hesên Gaffari'nin Hayatı ve Yaratıcılığı.....	243
Doç. Dr. Nabi AZEROĞLU	
Halk Hukuku Penceresinden Aidiyet Oluşumu: Elazığ Örnekleme.....	255
Doç. Dr. Birol AZAR	
Mehmed Hâlid Bayrı'nın Anadolu Mecmuası'nda Âşık Seyrânî'nin Şiirine Yönelik Değerlendirmeleri.....	265
Doç. Dr. Fatih BALCI	
Kızıltepe Halk Hukuku ve Toplumsal Cinsiyet	277
Dr. Öğr. Üyesi Şakire BALIKÇI, Sebra GÜNDOĞDU	
Türk Millî Kimliğinin Yaratım ve Aktarımında Sözlü Kültür Ürünlerinden Yararlanma	295
Doç. Dr. Mehmet Emin BARS	
Kırgız Destanı Gülgaakı'da Bir Anadolu Sembolü Olarak Kesik Baş Motifi	313
Doç. Dr. İlnur BAYRAK İŞCANOĞLU	
Türkiye Türkçesinde Kutlama Bildiren Sözcükler Üzerine.....	321
Prof. Dr. Nesrin BAYRAKTAR	
Geleneksel Türk Dünya Görüşündeki “Haram” ve “Helal” Düşüncesinin Atasözlerine Yansıması	327
Doç. Dr. Nagihan BAYSAL YURDAKUL	
Alaş Aydınlarının Dil ve Ana Dili Üzerine Yazıları ve Görüşleri	337
Prof. Dr. Nergis BİRAY	

Türkülerin ve Âşıklık Geleneğinin Aktarımında Tv Programlarının Önemi: “Sen Türkülerini Söyle” Örneği.....	353
Dr. Öğr. Üyesi Halil BUNSUZ	
Geleneksel Halk Dansları Bağlamında Ankara’da Zeybek Oyunları	365
Nevin BÜYÜKKAYA, Prof. Dr. F. Gülay MİRZAOĞLU SIVACI	
Çok Sesli Müzikte Milli Duyuş: Türk Beşleri ve Folklor.....	379
Fatma CAN, Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT	
Türk-Türkmen Atasözleri ve Alkış-Dileklerinde Kurt ve Koç Motiflerinin İşlenişi	397
Doç. Dr. Ramazan ÇAKIR	
Dürtüselliğin Trajedisi: Sabahattin Ali Hikâyelerinde Bir Anahtar Sözcüğünün Düşündürdükleri.....	413
Prof. Dr. Nihal ÇALIŞKAN	
Türk Halk Kültüründe Yahudi İmajı	421
Doç. Dr. Adil ÇELİK	
Geleneksel Ritüellerin Kültürel İşlevleri: Şanlıurfa Sofra Kültürü Üzerine Bir İnceleme	431
Doç. Dr. Hakan ÇELİKTEN	
Âşık Ali Demirbaş’ın Şiirleri	443
Prof. Dr. Halil ÇELTİK	
Rıza Çolakoğlu’nun Şiirleri Hakkında	451
Prof. Dr. İsmet ÇETİN	
Varoluş Serüveninin İlk Adımı: Köroğlu’nun Ad Alması.....	457
Doç. Dr. Gülda ÇETİNDAG SÜME	
“Atma Müjgân Okların” Türküsünün Metni ve Sahibi Üzerine.....	467
Prof. Dr. Mehmet ÇEVİK	
California Üniversitesi Kütüphanesi 9 Numaralı Cöngünde Kayıtlı Maniler	485
Prof. Dr. Özkan DAŞDEMİR	
Türkülerle İlgili Yazılan Doktora Tezlerinin Akademik Açından İncelenmesi	491
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut DELEN	
İzmir Kent Merkezinde Hayalî Bir Velî: Susuz Dede	503
Dr. Öğr. Üyesi Nükte Sevim DERDİÇOK	

Bir Cönk Dilinden Meylî Baba.....	517
Prof. Dr. Hamiye DURAN	
Etnograf-Yazar Porfiriy Pavloviç İnfantiev'in Eserlerinde Türk Halkları.....	525
Prof. Dr. Muvaffak DURANLI	
Türkü Metinleri Üzerine Bir Çözümleme: Yozgat Sürmelisi Örneği.....	537
Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ	
Silleli Âşık Feşânî ve Yeni Şiirleri.....	559
Prof. Dr. Ali DUYMAZ	
Prof. Dr. Ali Yakıcı'nın Dedesi Hakkında Hazırladığı Lisans Tezi: Konyalı Âşık Mehmet Yakıcı	565
Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN	
Yaşayan İnsan Hazinesi Âşık Maksut Feryadi'nin Âşıklık Geleneğinin Yaşatılmasındaki Rolü.....	567
Prof. Dr. Metin EKİCİ	
Rumeli Türkülerinde Bedenin Metaforik Tasviri	593
Doç. Dr. Tuğçe ERDAL	
Mitolojik Düşüncenin Aktarılmasında Ozan/Âşıkların Rolü	607
Prof. Dr. Pervin ERGUN	
Neşet Ertaş'ta Aşk Temi: "Sen Benimsin Ben Senin"	619
Dr. Seda GEDİK	
Âşık Türkmenoğlu'nun Şiirlerinde Sosyokültürel Eleştiri	635
Doç. Dr. Şule GÜMÜŞ	
Halk Anlatılarının Senaryoya Aktarımında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	647
Prof. Dr. A. Özgür GÜVENÇ	
Carl Gustav Jung'un Dört Arketipi Bağlamında Arzu ile Kamber Hikâyesi'nin İncelenmesi	661
Dr. Öğr. Üyesi Gülşah HALICI	
Âşık Dertli'nin Şiirlerinde Hayvan Sembolizmi	671
Doç. Dr. Haktan KAPLAN	
Kutsal Mekâna Pitoresk Bir Bakış: Şeyh Ahe Besa	691
Prof. Dr. Rezan KARAKAŞ, Remziye TEPE	

İlkokul Türkçe Ders Kitaplarının Somut Olmayan Kültürel Miras Bakımından Değerlendirilmesi	705
Doç. Dr. Atila KARTAL	
Tebriz'den Dört Aşk Hikâyesi	719
Dr. Doğan KAYA	
Türkler Arasında Köken Mitleri	725
Prof. Dr. Muharrem KAYA	
Epik Destanlarda Sözlü Kültür Aktarımı: Oğuz Kağan Örneği	733
Doç. Dr. Rabia Gökçen KAYABAŞI	
Âşık Yakup Temelî ve Akrostiş Şiirleri	749
Dr. Öğr. Gör. Sema KILIÇASLAN, Öğr. Gör. Tuba BENLİ	
Sovyet Reprisiyasında Kadın ve Çocuk Hakkı İhlâli ve Aljir (Vatan Hainlerinin Eşlerinin Akmola Lageri)	761
Prof. Dr. Cemile KINACI BARAN	
Kültürel Evrim Sürecinde Yeme-İçme: Arı Haan Destanı Örneği	773
Prof. Dr. Aynur KOÇAK, Almira KOÇ	
Mütercim Âsım Efendi'nin Burhân-ı Kâtî' Tercümesi'nde Yeme İçme Kültürü	789
Prof. Dr. Cemal KURNAZ	
Şiir Yazmak: Dilin İç Seslerini Duymak	797
Prof. Dr. Mustafa KURT	
Kuzey Makedonya'daki Küçük Etnik Toplulukların Kendi Dillerindeki Eğitim Durumunun Analizine Dair Düşünceler	801
Doç. Dr. Fatma Süreyya KURTOĞLU	
Kastamonu Âşıklık Geleneği İçinde İhsan Ozanoğlu ve Âşık Sazı	811
Doç. Dr. Gülten KÜÇÜKBASMACI	
Halk Türkülerinde Bir Aşk Sembolü: Dut ve Dut Ağacı	835
Prof. Dr. F. Gülay MİRZAOĞLU	
Afşarlarda Kına Ağıtı: Tongul	847
Doç. Dr. Atiye NAZLI	
Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Ulusal Envanterler ve Uluslararası Listeler	861
Prof. Dr. M. Öcal OĞUZ	

Değişen Erkeklik Rollerini Bağlamında Çobanlar ve Çobanlık	867
Doç. Dr. Derya ÖZCAN GÜLER	
Âşık Edebiyatında Siyasetname Söylemi: Karşılı Âşıklar Örneği	877
Dr. Öğr. Üyesi Latife ÖZCAN	
Türkiye Sahası Âşıklık Geleneğinde Genç Bir Âşık: Atacan Eprüzöğlü (Hayatı, Âşıklık Eğitimi ve Şiirleri).....	895
Doç. Dr. Fazıl ÖZDAMAR	
Bir Ağıt Türkü: Giresun'un İçinde İki Sokak Arası.....	913
Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR	
Sözlü Kompozisyon Teorisi Bağlamında Kıbrıslı Karagözcü Mehmet Ertuğ.....	929
Doç. Dr. Gönül REYHANOĞLU	
Babadan Oğula Âşıklıkta Süreklilik: Âşık Müdamî ve Âşık Hikmet Arifi	953
Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm SADIÇ	
Geyve Halk Kültüründe Hıdırellez Geleneği	973
Dr. Öğr. Üyesi Berrin SARITUNÇ	
Uşak Merkezde Geçiş Dönemi İnanç ve Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme	993
Doç. Dr. Erhan SOLMAZ	
Coğrafi Unsurların Duygu Aktarımında Kullanımı: Bitlis Manileri Üzerine Bir Değerlendirme.....	1009
Fatih SOLMAZ, Prof. Dr. F. Gülay MİRZAOĞLU SIVACI	
Koroğlü Destanı Bağlamında Türkmen, Özbek ve Karakalpak Destan Geleneklerinin Etkileşimi Üzerine	1023
Prof. Dr. Halil İbrahim ŞAHİN	
Battal Gazi Destanı'nın Arketipsel Tahlili	1029
Doç. Dr. Ebru ŞENOCAK, Özlem ALKAN	
Efsaneler Dünyasında Yapıcı ve Yıkıcı Özellikleriyle Su Başlarının Gizemi	1055
Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK, Serhat KAYA	
Âşık Şeref Taşlıova ile Radyoda "Sözden Saza"	1075
Prof. Dr. M. Mete TAŞLIOVA	

Manisa'nın Turgutlu İlçesinde Evliliğe İlişkin Uygulamalarda Gelin-Kaynana Mücadelesinin Görünümü	1095
Dr. Öğr. Üyesi Nezh TATLICAN	
Folklorik Unsurlar ve Metinlerarasılık Bağlamında “Deli İbrahim Divanı”	1107
Doç. Dr. Fatma TEKİN	
İlhan Başgöz Tarafından Hazırlanan “Catalogue Of Turkish Manuscript Cöncs Vol. 1-2” Üzerine	1123
Prof. Dr. Nezir TEMUR	
19. Yüzyıl Âşık Şiirinde Âşık ve Sevgilinin Hikâye Kahramanlarıyla Özdeşleşmesi	1131
Prof. Dr. Kadriye TÜRKAN	
Altın Çüs ve Ak Cibek Arığ Destanlarının Geleneksel Kahraman Kalıbına Göre İncelenmesi	1145
Dr. Öğr. Üyesi Nilgün TÜRKMEN	
Sihirli Objelerin Olay Örgüsüne Etkisi: Naki Tezel'in Türk Masalları I-II	1157
Doç. Dr. Hatice Kübra UYGUR	
Türklerde ve Araplarda Meyan Kökünün ve Şerbetinin Folklorik Özellikleri	1171
Doç. Dr. Özlem ÜNALAN, Doç. Dr. İbrahim ÜNALAN	
Almanya'ya Göç Anlatılarında Dil Meseleleri: Ben Frankfurt'ta Şoförken	1191
Doç. Dr. Koray ÜSTÜN	
Fuzûlî Divanı Şerhi'nde İnsan	1201
Prof. Dr. Kaplan ÜSTÜNER	
Türk Dünyası Atasözlerinde “Oyun” Kavramına Anlam Özelliklerinden Hareketle Bir Bakış	1205
Emine VARIŞOĞLU SARP KAYA	
Kadın Âşıkların Şiirlerinde Kadının Ötekileştirilmesine Tepki ve Kadın Hakları	1217
Arş. Gör. Melike YALÇIN, Doç. Dr. Gonca KUZAY DEMİR	
Âşık Veysel Şiirlerinde Kent ve Kent Görünümleri	1229
Prof. Dr. S. Dilek YALÇIN ÇELİK	
Türk Folklor Araştırmaları Dergisi Üzerinden Âşık Veysel'i Okumak	1245
Dr. Fatoş YALÇINKAYA	

Özbek Yazar Hayriddin Sultan'ın Hikâyeleri Hakkında.....	1255
Doç. Dr. Veli Savaş YELOK	
Tükenip Gidiyor Ömür Dediğin	1263
Doç. Dr. Fatih YERDEMİR	
Sivas Kangal Yöresinden Bilinmeyen Bir Halk Şairi: Garip Memiş	1273
Dr. Öğr. Üyesi Serhat Sabri YILMAZ	
Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Dedim Dedi ve Mahtumkulu Örneği	1287
Prof. Dr. Ayşe YÜCEL ÇETİN	
FOTOĞRAFLAR.....	1295

İZMİR KENT MERKEZİNDE HAYALÎ BİR VELÎ: SUSUZ DEDE

Dr. Öğr. Üyesi Nükte Sevim DERDİÇOK¹

Değişen dünya düzeninde sosyal bir varlık olan insan, bulunduğu/yaşadığı ortam(lar)a uyum sağlama sürecinde kültür unsurlarını işlevsel anlamda kullanmaktadır. Diğer bir deyişle insan, yaşadığı mekân neresi olursa olsun söz konusu ortamda kültürel üretimleri gerçekleştirmeye devam etmektedir. Bu bağlamda Davis'in (2016, s. 15-16) ifadesiyle 2020'lerde dünya nüfusunun %95'inin kentsel alanlarda yaşıyor olacağı iddiası oldukça önemlidir. Bu kuvvetli iddia bugün etrafımıza dikkatlice baktığımızda pek de abartılı gelmeyecektir. Çoğunluğun kentsel alanlarda yaşadığı yeni dünya düzeninde insanın yaratıcısı ve aktarıcısı olduğu kültürel unsurların akıbeti de tartışılan bir konu haline gelmiştir. Kentleşme olarak ifade edilen dünyanın hızlı bir biçimde kırsal alanlardan kentsel alanlara taşınması süreci, sadece nüfus hareketliliği değil; aynı zamanda ekonomik, tarihi, sosyal ve kültürel pek çok unsurun da hareketliliğe bağlı olarak değişim göstermesi anlamını taşımaktadır (Derdiçok, 2023, s. 60).

Tüm değişkenleri ile birlikte kenti bir bütün olarak ele aldığımızda kentin üretimi olan yapıları da çözümlenmek mümkün hale gelmektedir. Nüfusun çoğunluğunun kentsel bölgelere hızla taşınması neticesinde halk bilimciler "kent folkloru" terimini üreterek kentin kültürel yaratımlarını incelemeye koyulmuştur (Derdiçok, 2024, s. 29).

"...en basit ve öz şekliyle, kent ortamında yaratılan ve aktarılan halk bilgisi ürünleri şeklinde" (Derdiçok, 2023, s. 49) tanımlamanın mümkün olduğu kent folkloru, tıpkı kentin sınırları (ya da sınırsızlığı) gibi karmaşık, hacimli ve bütüncül bir yapıdır. Kente dair karşılaştığımız her bir kültürel üretim, kentin folklorik yapısını akla getirmektedir.

Kentin üretimlerinden biri ise insanın en önemli açıklama mekanizması ve inanç yapısının bir ürünü olan mezar ziyaretleridir. İnsan psikolojisinin bir getirişi olarak kutsallık atfedilen mezar ziyaretleri, hem kentsel hem de kırsal alanlarda inanç, anlatı ve uygulama boyutlarıyla devam ettirilen bir kültür unsurudur.

1 İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, nukte.derdicok@izu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3020-3226.

İzmir ilinin 26 ilçesinde tespit edilen 156 kutsal ziyaret yeri (Güzey, 2020, s. 1), İzmir folkloru kapsamında inanç merkezli olarak bu ziyaretlerin oldukça önemli görüldüğünü ve buna bağlı olarak şekillenmiş inanç, anlatı ve uygulamaların da yaratılıp aktarıldığını göstermektedir. Aynı zamanda kent merkezi içerisinde gördüğümüz kutsal ziyaret yerleri İzmir kent folklorunun inanç açısından önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

İzmir ilindeki önemli ziyaret yerlerinden biri olarak karşımıza çıkan Susuz Dede ve mezarı, İzmir kent merkezinde bulunan bir ziyaret yeri olması sebebiyle kentin kültürel yapılanmasının farklı bir mikro yapısını göstermekle birlikte evliya kültü ile de ilgilidir. Bir kültürün varlığından söz edebilmek için gerekli olan üç şarttan bahsedilmektedir:

“a. Külte konu olabilecek bir nesne veya şahsın mevcûdiyeti,

b. Bu nesne veya şahıstan insanlara fayda yahut zarar gelebileceği inancının bulunması,

c. Bu inancın sonucu olarak faydayı celb, zararı defedecek ziyaretler, adaklar, kurbanlar vb. uygulamaların varlığı” (Ocak, 2013, s. 113).

Bu çerçeveden bakıldığında, velî olarak kutsal kabul ettiğimiz bir şahsın varlığı, ondan fayda gelebileceğine dair inanç ve fayda sağlamak için yapılan uygulamalar bütünüyle evliya kültüründen söz etmek mümkündür. Bunun bir parçası olan Susuz Dede de kimliğiyle ilgili herhangi bir resmî kayıt bulunmamasına rağmen var ve kutsal kabul edilmiş; etrafında fayda sağlayacağına dair inanç oluşmuş ve bunun için de mezar etrafında çeşitli uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bu noktada Susuz Dede’yi hayalî bir velî olarak kabul ettiğimizi belirtmek ve bu kavram üzerinde durmak yerinde olacaktır.

“Halk arasında kültür konusu yapılmakla beraber, ne yazılı, ne de sözlü kaynaklarda haklarında bir bilgi bulunmayan, üstelik, yaşadıklarına dair geride hiçbir belge olmayan veliler” (Ocak, 2010, s. 22) olarak açıklanan hayalî veliler, genellikle bir kişi adı taşımaktan ziyade çeşitli yiyecek, madde, ağaç vb. adıyla anılmaktadır. Susuz Dede örneğinde de gördüğümüz gibi, velî bir kişi adıyla değil; susuz kalarak öldüğü inancı sebebiyle bir içecek adıyla anılmaktadır. Diğer yandan, mezarının yüksek bir tepe üzerinde bulunması ve kimliği ile ilgili bilgi mevcut olmaması sebebiyle velî, dağ kültürü ile ilişkilendirilebilir.

Dağ ve tepe kültürüyle ilişkilendirilen kardeş olarak görülme, ışık şeklinde görülme, sularının şifalı olması ve dağa ad verme gibi inanışlardan bir kısmı Susuz Dede için de mevcuttur. Susuz Dede’nin aynı bölgede yer alan Murat Dede ve Mızraklı Dede ile kardeş olarak görülmesi ve mezarının olduğu kendi adıyla anılan parkın bulunduğu tepeye de ismini vermesi bu inanışlara örnek olarak verilebilir (Güzey, 2022, s. 193-196).

Hayalî velî olarak ele aldığımız Susuz Dede’yle ilgili bu çalışmamızda Susuz Dede, Gürol Pehlivan’ın “Manisa Şehrinde Evliya Kültü” adlı kitabında yaptığı

başlık sistemine göre velînin kimliği, mezarı, mezarı etrafında şekillenen inanç, buna bağlı olarak gerçekleştirilen uygulamalar ve aktarılan anlatmalar şeklinde incelenmiştir.

1. Kimliği

Susuz Dede'nin yaşadığı hakkında elde yazılı belge mevcut olmadığı için kimliğiyle ilgili de kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Hayali bir velî olarak kabul ettiğimiz Susuz Dede'nin devlet adamı, mutasavvıf, din adamı veya meczup olup olmadığı bilinmemektedir. Ancak, mezarın bakımıyla ilgilenen Ayten Güler (K.K.1), Susuz Dede'nin adının Hafız Mehmed Nusret Efendi olduğunu ve Alevi dedelerinden biri olarak kabul edildiğini ifade etmiştir. Susuz Dede'nin kimliği ile ilgili olarak Hırsan'dan geldiği ve Mızraklı Dede olarak bilinen veliyle kardeş oldukları gibi çeşitli efsaneler de anlatılmaktadır (K.K.1). Bu anlatmalara ilgili bölümde yer verilmiştir.

2. Ziyaret Mahâli (Mezar)

İzmir'in Konak ilçesindeki Susuz Dede, İnönü Caddesi üzerinden 105 numaralı sokakta; Mithatpaşa Caddesi üzerinden ise 102 numaralı sokakta bulunur. Mezar, çok geniş bir alana yayılmış olan Susuz Dede Parkı içerisinde yer alır. Park, yüksek bir alan üzerindedir. Susuz Dede Parkı aynı zamanda piknik alanı olarak da kullanılmaktadır. Tepenin bir tarafı Göztepe, diğer tarafı ise Hatay'a bakmaktadır. Mezarın bulunduğu tepeye, giriş kısmında çok sayıda falcının bulunduğu taş merdivenlerden çıkılarak gidilir. Susuz Dede'nin mezarı, yeşil, taştan ve geniş bir yapıdadır. Kabrin üzerindeki "Susuz Dede" yazısı ve ayakucundaki su şişeleri ile makara torbası dikkati çeker.

Fotoğraf 1:
Susuz Dede'nin
mezarına çıkan
merdivenler.

Fotoğraf 2: Susuz Dede'nin mezarı.

Fotoğraf 3: “Makara açma” işlemi için mezarda bulunan makaralar ve kabre dökülecek sular.

Mezarın bir yanında çeşme bulunur; ancak musluğu çalındığı için işler durumda değildir. Kabrin diğer yanında Susuz Dede Parkı'nın yapımı sırasında kullanılan ve hâlâ orada dikili bulunan “ölçü taşı” adlı küçük bir direk yer alır. Mezarın başucunda ise mum ocağı ve adak yeri mevcuttur.

Fotoğraf 4: Mezarın başucunda mum yakılan yer.

1989-1994 yılları arasındaki İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Yüksel Çakmur ve yine aynı dönemde Konak Belediye Başkanı olan Ahmet Sarışın'ın ayrı projeler geliştirerek düzenlemek istedikleri mezarın bulunduğu bu alan, söz konusu girişimlerden sonra şimdiki halini almıştır (K.K.1).

Susuz Dede'nin mezarına çıkmak için kullanılan merdivenlerde çok sayıda falcı olmakla beraber, mezarın bulunduğu tepede de para ya da çeşitli yardım karşılığında dileği olan ya da dilek dileyenler için dua okuyan yaşlı kadınlar bulunmaktadır. Aynı zamanda, mezar başında çok sık karşılaştığımız “makara açma” uygulamasında kullanılmak üzere makara satan ve mezarla ilgilenen biri de vardır.

Fotoğraf 5: Merdivenlerdeki falcı kadınlar, ziyaret için gelen kadınlara fal bakıyor.

3. İnanç ve Uygulamalar

3.1. İnançlar

3.1.1. Velinin Özellikleri

Kaynak kişilerimizden elde ettiğimiz bilgilere göre, Allah'a edilen dua ve Allah'tan istenen dilekler noktasında, “ermiş” olarak görülmesinden dolayı “aracı” gibi kabul edilen velinin dilekleri yerine getirdiğine inanılmaktadır. Dilekler genellikle mal-mülk sahibi olma, talih-kısmet açma ve şifa talebine yöneliktir (K.K.1, 4, 6, 8). Aynı zamanda velinin keramet sahibi olduğu inancı mevcuttur (K.K.3, 6).

Susuz Dede'nin adlandırılmasında da önemli rol oynayan “susuz kalmış olma” inancı ve bununla ilgili anlatımlar sebebiyle, mezarına su dökülerek hayır yapılmasını istediği şeklinde inanma ve anlatımlar da bulunmaktadır.

3.1.2. Ziyaret Sebepleri

Mezarı ziyaret etmek için en temel sebep dilek dilemektir. İş bulma, evlilik, çocuk sahibi olma, çeşitli hastalıklardan kurtulma, eğitim gibi hemen her konuda dilek dilemek için ziyaret edilen velinin belli bir konuda uzmanlaşmış olarak görülmediği tespit edilmiştir. Ancak, yapılan uygulamalar ve bunlara kaynaklık eden ziyaret sebeplerini, belli bir sıralama içerisinde değerlendirecek olursak, ilk sırada

kuşkusuz kısmet açmak için yapılan uygulamalar gelir. Bunun dışında mezar, çocuğunun üniversite sınavlarını kazanması, çocuk sahibi olma, ev alma, iş kurma ya da bulma, tedavisi zor olan hastalıklardan kurtulma gibi sebeplerden dolayı da ziyaret edilmektedir.

3.2. Uygulamalar

3.2.1. Ziyaret Âdabı

Mezara ziyaretlerde, özel bir ziyaret zamanının olması ve ziyaret sırasında belli bir uygulama silsilesinin takip edilmesi gibi hususların temelini oluşturan bir ziyaret âdabı vardır. Velîye saygısızlık yapılmaması noktasında ziyaret âdabı son derece önemlidir.

3.2.1.1. Ziyaret Zamanı

Susuz Dede'ye özellikle cuma ya da perşembe günleri çoğunlukla kadınlar tarafından gidilmektedir. Ekseriyetle cuma günleri salâ ile öğle ezanı arasında gidilmesi tavsiye edilmektedir (K.K.7, 8). Ayrıca, Hıdrellez zamanı da genç yaşlı pek çok insan Susuz Dede Parkı'nda buluşmaktadır. Çoğunluk toplandıktan sonra gençler tarafından akşam saatlerinde hıdrellez ateşi yakılmaktadır.

3.2.1.2. Ziyarete Hazırlık

Ziyarete hazırlık aşamasında, dilek dileme işlemi ve çeşitli uygulamalardan önce, yatan velînin ruhu için Kur'an-ı Kerim'in en faziletli sûreleri olarak nitelendirilmiş olan üç adet İhlâs ve bir adet Fâtîha sûresi ile Yâsin sûresi okunur (Pehlivan, 2012, s. 138). Bununla beraber velînin ruhuna da dua edilir.

3.2.2. Şifa ve Sağlık Talebine Yönelik Uygulamalar

Çocuğu olmayan kadınlar tarafından "makara açma" işlemi yapılmaktadır. Özellikle yeşil makara alınarak 7 kere mezar etrafına dolanmakta, sekizinci defada makara aşıya sallanmaktadır. Eğer makara açılırsa kısa zamanda çocuk sahibi olunacağına; makara dolanırsa yine çocuk sahibi olunacağına, ancak çeşitli zorlukların yaşanacağına inanılmaktadır (K.K.8).

Fotoğraf 6:
"Makara açma"
işlemi sırasında
mezarın etrafına ip
dolanıyor.

3.2.3. Talih ve Kısmet Açmaya Yönelik Uygulamalar

Talih ve kısmet açmaya yönelik olarak “makara açma” işlemi yapılmaktadır. “Üç İhlâs bir Fâtiha” okunarak mezar taşına iplik sarılır ve makara aşağıya doğru yuvarlanır. İpin takıldığı yere göre yorum yapılır. Yapılan bu uygulamaya da “makara açma” denmektedir. Makaranın özellikle “murat rengi” olarak belirtilen yeşil renkte olmasına dikkat edilir (K.K.1, 2, 3, 6, 8).

Fotoğraf 7:
Kısmet açmak
için mezar
taşına ip
dolaniyor.

Fotoğraf 8:
Kısmet açmak
için mezar
taşına ip
dolaniyor.

Bu inanma ve uygulama dışında iş sahibi olmak ya da iş bulmak için bozuk paralar gömülmekte (K.K.6); bir kâğıda dilek yazılmakta ve o kağıt ya bir denize atılmakta ya da mezarın bulunduğu tepedeki bir yere gömülmektedir (K.K.11). Aynı zamanda eğitim fırsatı için de mezar taşına ip bağlanmaktadır (K.K.6).

3.2.4. Adaklar

“Doğüstü güç, nesne ya da varlıklara dilekte bulunan birey ya da toplulukların, isteklerinin gerçekleşmesi durumunda, yerine getirmeye söz verdikleri eylem.” (Acıpayamlı, 1978, s. 15) olarak tanımlanan adak (nezir), hem kanlı hem de kansız kurban şeklinde mezar etrafında gerçekleştirilmektedir.

“Kan taşıyan kurban objesinin kanının akıtılmadan sunulması; başıboş bırakılması (azat edilmesi), süt, şarap, bira, rakı vb. alkollü / alkolsüz sıvıların; kimi bitkilerin; çeşitli yiyecek, içeceğin ya da eşyanın yine şu ya da bu biçimde doğüstü tasarıma sunulması” (Erginer, 1997, s. 139-140) olan kansız kurban; mezar etrafında dua, bez bağlama, kabre su dökme, mum yakma, hayır (kesme şeker gibi) ve tespah dağıtma şeklindedir. Yine, “...insan ya da hayvan vücudundaki kanın şu ya da bu biçimde doğüstü tasarım adına akıtılması” (Erginer, 1997, s. 139) olan kanlı kurban ise, horoz gibi hayvanların kesilerek dağıtılmasıdır.

3.2.4.1. Kansız Kurban

3.2.4.1.1. Dua

Velînin ruhu için günde yedi yüz tane dua okunduğu gibi mezarın başında makara açma sırasında da “üç İhlâs bir Fâtîha” okunur (K.K.1). Dileklerin Allah’tan istendiği ve O’nun tarafından kabul görecekleştigiğine inanıldığı için Allah’ın adı zikredilerek dua edilmektedir (K.K.1). Ayrıca, dileklerin kabulü için 7 tane Yâsîn adanmakta; gerçekleşen dilek sonrasında hem adakta bulunan kişi hem de yakınları tarafından Yâsîn okunmakta ya da okutulmaktadır (K.K.3, 6, 8).

Fotoğraf
9: Mezarın
etrafında
kadınlar adak
olarak adadıkları
duaları okuyor.

3.2.4.1.2. Bez Bağlama

Mezar etrafında bulunan ağaçlara dileklerin gerçekleşmesi için bez veya torba benzeri maddeler bağlanmıştır.

Fotoğraf 10:
Ağaçlara
bağlanan bezler.

3.2.4.1.3. Kabre Su Dökme

Ziyaretçiler dilek diledikten sonra kabre su dökmektedir. Bunu, yanlarında getirdikleri ya da mezarın yanında satılan su şişeleri ile yapmaktadır.

Fotoğraf 11:
Ziyarete gelen
kadınlar kabre su
döküyor.

Fotoğraf 12:
Ziyarete gelen
kadınlar kabre su
döküyor.

3.2.4.1.4. Mum Yakma

Mezarın başucunda bulunan mum ocağında adak olarak mum yakılmaktadır. Dilek diledikten sonra olması durumunda adak olarak yakılan mum sayesinde aydınlığa çıkılacağı inancı mevcuttur (K.K.1, 2, 3, 8).

3.2.4.1.5. Hayır Dağıtma

Dilek gerçekleşikten sonra hayır dağıtmak zarurî bir uygulamadır. Susuz Dede'de dağıtılan hayır çoğunlukla kesme şeker ve bisküvidir (K.K.2, 3, 4, 6, 12). Şeker ve bisküvi dışında hayır olarak lokma dağıtıldığı da bilinmektedir (K.K.2).

Fotoğraf 13:
Adak olarak kesme şeker dağıtılıyor.

3.2.4.1.6. Tespih Dağıtma

Dilek kabul olduktan sonra 40 tane tespih dağıtılmaktadır. Dağıtılan tespihleri alan kişiler bu tespihleri saklar ve kendi dilekleri de gerçekleşince sakladıkları tespih dışında 40 tane daha tespih alarak 41 tespihi mezar başında dilek dileyenlere dağıtır (K.K.7, 8).

3.2.4.2. Kanlı Kurban

Dilekler kabul olduktan sonra genellikle Susuz Dede Parkı'nın önünde satılan horoz ya da koyun, kuzu gibi hayvanlar kesilmektedir (K.K.2, 6).

Fotoğraf 14:
Parkın girişinde adak olarak horoz ya da tavuk satılıyor.

4. Anlatılar: İnanç Anıları (Memoratlar) ve Efsaneler

Genellikle birbirinden ayırt edilmesiyle ilgili olarak hangi ölçütlere göre değerlendirileceği konusunda tartışmalar olan bu iki tür hakkında Gürol Pehlivan'ın (2009, s. 91) açıklamalarına yer vermek istiyoruz:

“İnanç anısı, velî öldükten sonra, yaşayan canlıların hayatına girmesi-müdahale etmesi vs. ile ilgili, bizzat anlatanın başından geçmiş ya da bir biçimde anlatıcı tarafından tecrübeyi bizzat yaşayanın adı verilebildiği sürece, naklediş zincirinin beş altı kişiye kadar uzanabildiği bir metindir. Efsane ise, kutsal kişiler söz konusu olduğunda, özellik bakımından, inanç anısından farksız; fakat tecrübeyi yaşayan yönünden belirsizleşmiş, daha uzak bir zamandan bahseden bir türdür. Ayrıca kutsal kişiyle ilintilendirilen bir takım mekân, nesne gibi şeyler hakkında oluşmuş hikâyeler de bu türün kapsamındadır.”

Susuz Dede ile ilgili olarak yukarıdaki açıklama kapsamında değerlendirilebileceğimiz pek çok anlatma mevcuttur. Bu anlatmalar, inanç yapısını destekleyen, dolayısıyla da mezar ziyaretlerinin devamlılığını sağlayan metinlerdir.

4.1. İnanç Anıları (Memoratlar)

İnanç anıları çoğunlukla tecrübeyi yaşayan ya da yaşanan tecrübeye şahit olan kişiler tarafından anlatıldığı için uygulamalara bağlı olarak üretilmektedir. Başka bir ifadeyle bir inanç anısının içeriğinde anlatıya mekân oluşturan ziyaret yeri ile ilgili uygulamalara rastlamak da mümkündür. Susuz Dede ile ilgili olarak da memorat örnekleri anlatılmaktadır. Burada yer verilen örnekler, benzer içeriğe sahip anlatmalar arasından örnek teşkil etmesi amacıyla seçilmiştir.

“Oğlum için makara açtım. Evlenmek istemiyordu. Bir ayda evlendi acele acele.” (K.K. 1)

“Çocuğum üniversiteyi kazansın diye dilek diledim, adak adadım. Çocuğum üniversiteyi kazanınca da burada kesme şeker dağıttım.” (K.K.10)

“Komşumun ağabeyi evlenemiyordu, onun için gittik. Yeşil yumak açıp aşağı attık. Ağabeyi evlendi. Sonra da gelip kesme şeker dağıttık.” (K.K.8)

“Eskiden babaannem her hafta giderdi. Kendi kızları ve oğulları için gönlünden istediği şeyleri dilerdi, dilekleri kabul oldukça adağını gerçekleştirmeye gidiyordu.” (K.K.8)

“Komşumun çocuğu olmuyordu. Susuz Dede'ye gittik ve çocuğu olsun diye yeşil makara alıp 7 kere doladık, sonra aşağı bıraktık. Makara açıldı gitti. Sonra da çocuğu oldu.” (K.K.8)

Metinlerde de görüldüğü gibi inanmalar kısmında ele alınan şans, talih ve kismet açma, çocuk sahibi olma gibi konularla ilgili yapılan dilekler ve duaların gerçekleşmesiyle alakalı olarak anlatılan memorat örneklerinde çoğunlukla dileğin dilenmesi sırasında ya da dilek kabul olduktan sonra yapılması gerekenler/uygulamalar hakkında bilgi elde etmek de mümkündür.

4.2. Efsaneler

Kimliği hakkında resmî kayıtlarda herhangi bir bilgi bulunmayan ve hayalî bir velî olarak kabul ettiğimiz Susuz Dede ile ilgili çok sayıda efsane anlatılmaktadır.

“Üç kardeşlermiş: Bir kardeşi Yeşilyurt’taki Mızraklı Dede, diğeri Murat Dede.” (K.K.1)

“300 yıl evvel Susuz Dede buraya Horasan, Orta Asya civarından gelmiş. Harpte burada şehit olmuş. Ölürken ‘Su, su’ diye yalvarmış, ‘Kim su dökerse şefaataçiyim.’ demiş.” (K.K.1, 5)

“Aslında burada öyle bir dede yokmuş. Burası bir kadınınmış, vasiyet etmiş; buraya ev yapılmasın, insanlar gelsinler nefes alsınlar diye. O yüzden böyle bir mezar yapmışlar.” (K.K.2, 3)

“Eskiden burada sadece bir ot varmış. O ota çaput bağlamışlar, Susuz Dede olmuş.” (K.K.3)

“Susuz Dede yaşadığı dönemde su kıtlığından dolayı çok dua etmiş ve yaşadığı yere kuyu kazmış. Öldüğünde bile susuzmuş. Bunu duyanlar, mezarına su dökmüş ve kuyusu dolmuş.” (K.K.6)

“Susuz Dede, derviş gibi biriymiş, bir yerlerden gelmiş. O tepeye dinlenmek için çıkmış. Orada hastalanmış, su aramış ama bulamamış. Birisi ona su bulmaya gitmiş; ama döndüğünde dede ölmüş. Ölüsünü bulmuşlar ve oraya gömmüşler. Onun için herkes oraya gidip dilek diliyor, su döküyor. Ona su verenin, dökenin muradı olur inancı var. Onun için gidiyorlar.” (K.K. 8, 9)

Anlatılan efsane metinleri çoğunlukla hayalî bir velî olan Susuz Dede’nin kimliği, mezarı, nasıl öldüğü ve ismi ile ilgilidir. Resmî olarak bilgi elde edemeyen insan, bilgi eksikliğini gidermek için efsaneler aracılığıyla bilinmezliğe yönelik cevaplar aramaktadır.

Sonuç

Hayalî velî olarak kabul ettiğimiz ve İzmir kent folkloru kapsamında değerlendirdiğimiz kültürel bir unsur olan Susuz Dede’yi kimliği, ziyaret mahâli olan mezarı, etrafında şekillenen özellikleri ve ziyaret sebeplerini kapsayan inançlar, ziyaret âdabı, çeşitli ritüeller ve adaklardan oluşan uygulamalar ve hakkında yaratılıp aktarılan anlatımlar olarak dört ana başlık altında ele aldık.

Tarihî bir kişi olup olmadığı bilinmeyen Susuz Dede, bugün de önemli ziyaret yerlerinden biri olarak kabul edilmekte, kent merkezinde yer alan mezarı özellikle cuma günleri kadınlar tarafından sıkça ziyaret edilmektedir. Susuz Dede, velinin özellikleri ve çeşitli inanmalar unutulmuş ve bunlarla ilgili anlatımlar çok sık aktarılmıyor olsa da şifa-sağlık talebine ilişkin ve talih-kısmet açmaya yönelik uy-

gulamalar nedeniyle sıkça ziyaret edilmektedir. Bu açıdan Susuz Dede çevresinde evliya kültürünün canlı bir şekilde yaşadığını söylemek mümkündür.

Anlatmalar kısmında yer verdiğimiz inanç anıları ve efsaneler, canlı biçimde yaratılıp aktarılmakta iken menkıbeler, anlatılma ortamını kaybetmiş ve bu nedenle söz konusu türle ilgili anlatma derlenememiştir. Anlatılma ortamının canlı olduğu inanç anıları, genellikle dileklerin gerçekleşmesi ile ilgili olan anlatmalar-
dır. Bu bakımdan da velî etrafında şekillenen inancı perçinlemesi ve dolayısıyla da mezar ziyaretlerinin devam etmesi noktasında işlevsel olma durumu söz konusudur. Efsaneler ise, tarihî kimliğiyle ilgili bilgi sahibi olmadığımız Susuz Dede'nin kutsal kabul edilmesi ve "Susuz" olarak adlandırılması ile ilgili olan metinlerdir. Bu açıdan efsaneler, insanın bilinmeyene dair cevaplar aradığı ve bu cevapları bir metin kurgusu içerisinde diğerlerine aktardığı anlatmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu metinlerin aktarım ortamının kent merkezi olması ise bir başka önemli sonuçtur. Zira hem memorat hem de efsane metinlerinin aktarılıyor olması mezar ziyaretlerinin sürekliliği ile ilişkilendirildiğinde İzmir kent folklorunun bir parçası olan ziyaret geleneğinin devamlılığını ortaya koymaktadır.

Susuz Dede'ye ziyaretin en temel sebebi dilektir. Ziyaret âdabı içerisinde ele aldığımız ziyarete hazırlıktan "adak"a kadar belli bir sıra içerisinde gerçekleştirilen ritüeller, dileğin kabul edilmesi içindir. Bu ritüeller, "yeşil" renkli makara kullanılması, ipin "yedi" kere dolanması, ip yedi kere dolanırken bir bakıma mezarın "tavaf" edilmesi gibi çeşitli inanç motiflerini içermesi açısından önemlidir. Kaynak kişiler tarafından bu motiflerin arka planı unutulmuş ve aktarılmıyor olsa da uygulama bakımından hâlâ yaşatıldığını görmekteyiz.

Sonuç olarak, İzmir kent folkloru içerisinde inanç, uygulama ve anlatmalar şeklinde bir bütün olarak ele alınan evliya kültürünün Susuz Dede özelinde yaşatıldığını; bu çerçevede modernleşme ve kimi inanç unsurlarının unutulması sebebiyle ziyaretlerin azalacağına düşünülmesine rağmen, tam tersi bir durumla karşı karşıya kaldığımızı söylemek mümkündür. Unutulmayan bu ziyaretler dolayısıyla da inanç, uygulama ve menkıbe dışındaki anlatmaların geleneksel bir ortamda devam ettirildiğini görmekteyiz. Bu devamlılığın özellikle kent merkezinde yer alan bir mezar etrafında gerçekleşmesi ise son derece önemli ve dikkat çekicidir. Kentin kültürü yok eden değil; dönüştüren bir yaratım ve aktarım ortamı olduğu bu örnek özelinde bir kez daha görülmektedir.

Kaynakça

- Acıpayamlı, O. (1978). *Halkbilim terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Davis, M. (2016). *Gecekondü gezegeni*. (G. Koca, Çev.) İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Derdiçok, N. S. (2023). *Kent ve kadın: Türk kültüründe gün olgusu*. Çanakkale: Hars Akademi Yayınları.

- Derdiçok, N. S. (2023). Paketleşen bir gelenek: kent ortamında evlenme ile ilgili uygulamalar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3/1, 57-81.
- Derdiçok, N. S. (2024). Kent ortamında folklorun görünümüleri: gün olgusu. *Millî Folklor*, 18/142, 27-38.
- Erginer, G. (1997). *Kurban: Kurbanın kökenleri ve Anadolu'da kanlı kurban ritüelleri*. İstanbul: YKY.
- Güzey, G. Z. (2020). *İzmir'deki kutsal ziyaret yerleri etrafında oluşan inanç ve uygulamalar* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Güzey, G. Z. (2022). İzmir'deki kutsal ziyaret yerlerinde dağ kültürünün izleri. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 22/1, 185-202.
- Ocak, A. Y. (2010). *Kültür tarihi kaynağı olarak menâkıbnâmeler (metodolojik bir yaklaşım)*. Ankara: TTK Basımevi.
- Ocak, A. Y. (2013). *Alevî ve Bektaşî inançlarının İslâm öncesi temelleri*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Pehlivan, G. (2009). Dinî şahsiyetler hakkında oluşan anlatılar. *Millî Folklor*, 83, 88-96.
- Pehlivan, G. (2012). *Manisa şehrinde evliya kültü*. Manisa: Tibyan Yayıncılık.

KAYNAK KİŞİLER²

- K. K. 1: Ayten Güler, 60 yaşlarında, kadın, türbedar.
- K. K. 2: Serpil Yılmaz, 1952, kadın, ev hanımı.
- K. K. 3: Güler Yılmaz, 1929, kadın, ev hanımı.
- K. K. 4: Nihan Taş, 1953, kadın, emekli.
- K. K. 5: Ayşe Yıldız, 50-60 yaşlarında, kadın.
- K. K. 6: Pınar Şahin, 1975, kadın, esnaf.
- K. K. 7: Pelin Er, 60-70 yaşlarında, kadın, ev hanımı.
- K. K. 8: Seda Yılmaz, 1954, kadın, ev hanımı.
- K. K. 9: Sevinç Bakır, 1937, kadın, ev hanımı.
- K. K. 10: Zehra Güzel, 40-50 yaşlarında, kadın.
- K. K. 11: Fatma Atmaca, 30-35 yaşlarında, kadın.
- K. K. 12: Berna Çolak, 1990, kadın, memur.

2 Kaynak kişi isimleri kendilerinin isteği doğrultusunda değiştirilmiştir. İsim dışındaki demografik bilgiler gerçektir. Kaynak kişilerle görüşmeler 2009-2014 yılları arasında yapıldığı için etik kurul iznine gerek duyulmamıştır ancak görüşmeler kaynak kişilerin izni doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.